

Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК 327:355.02

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17089911>

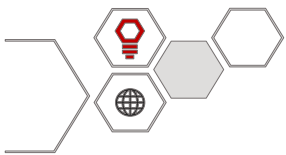
Високотехнологічна армія, оборонні технології, досвід стійкості: синергія взаємодії України та євроатлантичної спільноти в умовах війни

Бузаров Андрій Ігоревич,

кандидат філософських наук, докторант Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, Україна,
<https://orcid.org/0009-0009-5085-8340>

Прийнято: 14.07.2025 | Опубліковано: 30.08.2025

Анотація. Метою статті є комплексний аналіз синергії взаємодії України з євроатлантичною спільнотою в умовах російської агресії, що визначально вплинула на формування сучасної високотехнологічної армії та розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу. У дослідженні використано міждисциплінарний підхід, що поєднує методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, контент-аналізу офіційних документів і неоінституціональний підхід. Це дозволило простежити трансформацію оборонної політики України та її поступову інтеграцію у воєнно-промисловий простір Європейського Союзу й НАТО. Результати показали, що від 2014 до 2022 року Україна значною мірою покладалася на внутрішні ресурси для зміцнення обороноздатності, проте отримувала також консультаційну й технічну допомогу від партнерів. Після 2022 року ситуація кардинально змінилася: військова підтримка США, Канади, Великої Британії та ЄС набула системного характеру, координувалася у форматі Контактної групи з питань оборони

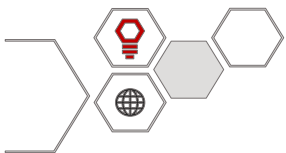
України («Рамштайн») і сприяла переходу до нового етапу співробітництва — створення спільних оборонно-промислових проєктів. Аналіз показав, що масштабні фінансові витрати українського бюджету разом із зовнішньою підтримкою стали основою для модернізації армії відповідно до стандартів НАТО, запуску високотехнологічного виробництва озброєнь та розбудови ключових секторів: дронів технологій, артилерійського виробництва, багатошарової системи ППО, електронної боротьби та цифрового командування DELTA. Отримані результати підтверджують, що війна стала каталізатором не лише воєнної модернізації, а й геополітичної та інституційної інтеграції України у євроатлантичний простір. У висновках обґрунтовується, що сучасна модель оборонної самодостатності України поєднує автономність внутрішнього розвитку з глибоким міжнародним партнерством. Цей досвід відкриває перспективи формування нового рівня євроатлантичної безпеки, де Україна виступає не лише об'єктом підтримки, а й генератором інноваційних рішень і практик.

Ключові слова: євроатлантична інтеграція; оборонно-промисловий комплекс; високотехнологічна армія; дронів технології; електронна боротьба; національна стійкість; бойовий досвід; стратегічне партнерство.

High-Tech Army, Defense Technologies, Resilience Experience: The Synergy of Ukraine's Interaction with the Euro-Atlantic Community During Wartime

Andrii Buzarov,

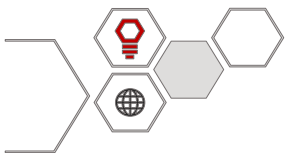
Candidate of Philosophical Sciences, Doctoral Candidate,
Institute of Political and Ethno-National Studies named after I.F. Kuras,
National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0009-5085-8340>

Abstract. The purpose of this article is to provide a comprehensive analysis of the synergy of Ukraine's interaction with the Euro-Atlantic community under conditions of Russian aggression, which has critically influenced the formation of a modern high-tech army and the development of the national defense-industrial complex. The study applies an interdisciplinary approach that combines methods of analysis, synthesis, comparison, generalization, content analysis of official documents, and a neo-institutionalist framework. This has made it possible to trace the transformation of Ukraine's defense policy and its gradual integration into the defense-industrial sphere of the European Union and NATO.

The results demonstrate that between 2014 and 2022, Ukraine largely relied on domestic resources to strengthen its defense capability, while also receiving consultative and technical assistance from partners. After 2022, the situation changed dramatically: military support from the United States, Canada, the United Kingdom, and the EU acquired a systemic character, was coordinated through the Ukraine Defense Contact Group ("Ramstein format"), and facilitated the transition to a new stage of cooperation — the establishment of joint defense-industrial projects. The analysis revealed that the substantial financial expenditures of the Ukrainian budget, together with external support, formed the foundation for the modernization of the Armed Forces in accordance with NATO standards, the launch of high-tech weapons production, and the development of key sectors such as drone technologies, artillery production, multilayered air defense systems, electronic warfare, and digital command and control systems (DELTA).

The findings confirm that the war became a catalyst not only for military modernization but also for Ukraine's geopolitical and institutional integration into the Euro-Atlantic space. The conclusions substantiate that the modern model of Ukraine's defense self-sufficiency combines autonomous domestic development with deep international partnership. This experience opens prospects for shaping a

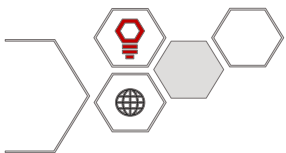

new level of Euro-Atlantic security in which Ukraine acts not only as a recipient of support but also as a generator of innovative solutions and practices.

Keywords. Euro-Atlantic integration; defense-industrial complex; high-tech army; drone technologies; electronic warfare; national resilience; combat experience; strategic partnership.

Постановка проблеми. У сучасному глобальному безпековому порядку досвід України у сфері оборони, технологій та суспільної стійкості набуває унікального значення. Від початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році, Збройні Сили України (ЗСУ) не лише трансформувалися у боєздатну армію світового рівня, а й стали об'єктом вивчення для військових аналітиків, стратегів та науковців. Паралельно із цим, взаємодія України із євроатлантичними структурами та суб'єктами євроатлантичної спільноти демонструє нову модель партнерства, засновану на глибокій синергії між локальним досвідом та західною методологією. Особливо важливо дослідити різні аспекти впливу партнерів та союзників України по євроатлантичній спільноті на процес формування обороноздатності та національної стійкості. Центральною науковою проблемою цього дослідження є недостатність комплексного вивчення вказаних аспектів синергетичної взаємодії між Україною та її союзниками й партнерами. Попри зростаючу кількість досліджень, окремі аспекти такого стратегічного партнерства — зокрема вплив технологічної, військової, політичної та логістичної допомоги на формування національної стійкості та трансформацію обороноздатності — залишаються фрагментарно висвітленими. Це обумовлює необхідність подальшого теоретичного й емпіричного аналізу взаємозалежностей, рівнів та наслідків цієї взаємодії в межах нової архітектури глобальної безпеки.

Аналіз останніх наукових публікацій та досліджень. У сучасному політологічному дискурсі питання трансформації світового порядку та ролі

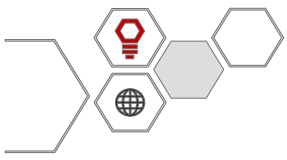

України в цих процесах отримали ґрунтовне висвітлення в роботах О. Рафальського [1], Н. Гедікової [2], С. Наумкіної [3]. Ці дослідники комплексно аналізують зміну глобальної безпекової архітектури, в якій українське питання поступово виходить за межі регіонального конфлікту та перетворюється на один із ключових факторів формування нової системи міжнародних відносин. Особлива увага у вказаних дослідженнях приділяється потенціалу України як безпекового актора, зростаючій цінності українського досвіду для євроатлантичної спільноти та відкриттю нових можливостей для стратегічного партнерства в оборонній сфері.

О. В. Буряченко [4], В. Ільницький, В. Тельвак, Ю. Талалай [5], О. Івасечко, Р. Гасин [6], В. Гурковський [7] у своїх наукових публікаціях здійснили ґрунтовний аналіз трансформаційних процесів у сфері глобальної та національної безпеки в умовах російсько-української війни. Вони розкривають проблематику адаптації сучасних оборонних стратегій до нових викликів, що пов'язані з агресією РФ, приділяючи особливу увагу таким аспектам, як розвиток безпілотних авіаційних систем, ППО, ракетного озброєння, штучного інтелекту, а також політичній оцінці ролі України в процесі формування нової глобальної системи безпеки.

М. Назаров [8], О. Резнікова [9], Н. Хома [10], В. Явір [11] у своїх працях здійснили глибокий і багатоплановий аналіз концепції національної стійкості України в умовах трансформації безпекового середовища, викликаного повномасштабною агресією РФ. У центрі їхнього наукового інтересу — формування внутрішньої стійкості держави як ключової передумови досягнення перемоги, а також здатності суспільства протистояти багатofакторним загрозам.

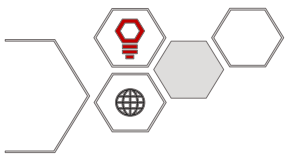
Серед іноземних дослідників і аналітичних центрів спостерігається великий інтерес до теми досвіду України в протидії російській агресії. Серед найбільш свіжих досліджень варто відзначити праці авторів Belfer Center [12],

L. McGee [13], RAND Corporation [14], R. Goodwin [15]. У цих публікаціях аналізується широкий спектр питань — від розвитку передових оборонних технологій, безпілотних систем, застосування штучного інтелекту на полі бою до реформування системи військових закупівель, оптимізації логістики та ролі комерційних рішень в оборонній сфері. Автори підкреслюють, що інноваційність Збройних сил України, їхня гнучкість і здатність швидко адаптуватися до нових умов війни становлять унікальний кейс, який вже сьогодні вивчають як модель для модернізації західних армій.

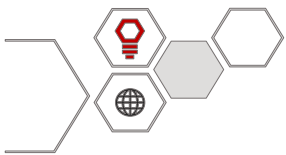
Узагальнюючи наведений огляд, слід зазначити, що, попри широку представленість теми російсько-української війни в науковій літературі — як вітчизняній, так і західній — більшість досліджень залишаються або концептуально-описовими, або фокусуються на окремих аспектах (технологічних, стратегічних, безпекових), не інтегруючи їх у цілісну картину стратегічної взаємодії між Україною та її євроатлантичними партнерами. Значна частина праць або недооцінює роль інституційного дизайну цієї взаємодії, або не пропонує аналітичної моделі, яка б дозволила простежити еволюцію зовнішньої підтримки у зв'язку з конкретними трансформаціями обороноздатності та національної стійкості. У цьому контексті авторське дослідження позиціонується як спроба заповнити існуючу аналітичну та методологічну прогалину, запропонувавши комплексний, міждисциплінарний підхід до аналізу синергетичної взаємодії, її рівнів, результатів та ролі в загальному контексті нової глобальної безпекової архітектури.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Особливо недостатньо дослідженою залишається роль взаємодії України з євроатлантичною спільнотою у формуванні нової системи військового співробітництва, розвитку технологічного потенціалу та консолідації стійкості українського суспільства. У наукових працях переважно увага зосереджується на аналізі фінансової та військово-технічної допомоги, проте поза фокусом

залишаються питання інституційного ефекту цієї взаємодії та її впливу на соціальну згуртованість, демократичну стійкість і довгострокову модернізацію оборонного сектору. Причинами такої прогалини є новизна явища, динамічний характер війни та обмеженість доступних емпіричних матеріалів. Водночас саме ці аспекти є ключовими для розуміння загальної проблеми, адже вони пояснюють, як поєднання українського досвіду війни та міжнародної підтримки сприяє формуванню інституційно сильної, технологічно модернізованої та соціально згуртованої моделі стійкості. Запропоноване дослідження заповнює виявлені прогалини через емпіричний та аналітичний аналіз динаміки форм і обсягів допомоги, наданої Україні з боку суб'єктів євроатлантичної спільноти на різних етапах протидії російській агресії — від початкового періоду гібридної війни до фази повномасштабного вторгнення. У роботі простежується історична еволюція механізмів підтримки, з урахуванням статистичних даних, змін у форматах співпраці, а також визначається інституційна роль ключових партнерів. Окрема увага приділяється впливу цієї взаємодії на процес внутрішньої трансформації оборонної системи України, розвиток технологій та формування національної стійкості як багатоаспектного феномена, що поєднує воєнну, політичну, економічну та соціальну компоненти.

Метою цього дослідження є аналіз синергетичного процесу взаємодії союзників і партнерів євроатлантичної спільноти з Україною в умовах повномасштабної російської агресії як чинника формування сучасної, високотехнологічної армії світового рівня, розвитку передових оборонних технологій та зміцнення національної стійкості. У межах цієї мети ставляться такі основні **завдання**: проаналізувати ключові аспекти та результати синергії взаємодії України та євроатлантичних структур у політичному, військовому, технологічному та соціальному вимірах; виявити механізми інтеграції зовнішньої підтримки з внутрішніми трансформаційними процесами;

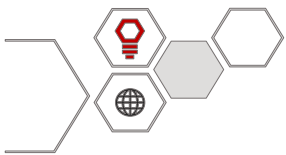

уточнити контури формування самодостатності України як держави, що зберігає суб'єктність у рамках партнерських та союзницьких відносин; окреслити перспективи подальшої інституціоналізації цієї синергії в умовах затяжної війни.

У цьому дослідженні використовуються загальнонаукові та загальнофілософські методи, зокрема аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення, які дозволяють виявити сутнісні характеристики синергетичних процесів у політичній, військовій та соціальній сферах.

Застосування синергетичного підходу зумовлене необхідністю комплексного осмислення взаємодії між внутрішніми (українськими) та зовнішніми (євроатлантичними) чинниками, що спільно формують стійкість, обороноздатність та інституційну спроможність держави. Цей підхід дозволяє розглядати взаємозалежність компонентів системи безпеки не як статичну сукупність акторів, а як динамічну модель взаємного підсилення, адаптації та формування нових якостей. У синергетичній перспективі стає можливим не лише аналіз ефективності допомоги, а й виявлення нової політичної реальності, яка виникає внаслідок глибокої взаємодії. Йдеться про формування якісно нового інтегрованого суб'єкта — стійкого партнерства України та євроатлантичної спільноти, що набуває рис самостійного геополітичного чинника, здатного не лише протидіяти агресії, а й впливати на конфігурацію глобального порядку. У цьому сенсі синергетичний підхід дає змогу інтерпретувати геополітичну самоідентифікацію України як держави, що утверджується в системі міжнародних відносин не лише завдяки допомозі, а як активний співтворець нової євроатлантичної безпекової моделі.

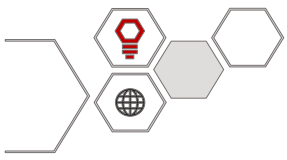
Крім того, у роботі використовується метод контент-аналізу для систематичного вивчення офіційних документів, публічних виступів, стратегічних заяв політичного та військового керівництва України і союзників. Такий підхід дозволяє здійснити емпіричну реконструкцію логіки формування

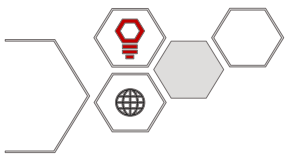
союзницької взаємодії та її проявів у дискурсі. Також застосовується неоінституціональний підхід, який дає змогу дослідити, як під впливом війни та міжнародної підтримки в Україні виникають і закріплюються нові політичні та військові інститути, що формують засади стійкості та довготривалого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. 24 серпня 2025 року, у День Незалежності України, Президент Володимир Зеленський звернувся до громадян із урочистим зверненням, у якому, зокрема, наголосив на наступному: «Сьогодні і США, і Європа погоджуються: Україна ще не перемогла, але вже точно не програє. Україна виборола свою незалежність. Україна не жертва, вона боєць. Україна не просить, вона пропонує. Союзництво та партнерство. Найкращу армію у Європі. Передові оборонні технології. Досвід стійкості. Ми кажемо: «Нам потрібен ЄС». Так. Але ми потрібні йому не менше. І це визнають усі. І такою визнають Україну. Не бідною родичкою, а сильним союзником» [16]. Ці тези Президента Зеленського, які фокусуються на чотирьох ключових компонентах — союзництві та партнерстві, високотехнологічній армії, досвіді національної стійкості та інноваціях в оборонному секторі, знаходять підтримку й активну інтерпретацію в риториці виконавчої влади. Зокрема, Прем'єр-міністр Юлія Свириденко наголосила, що новий уряд бере курс на самодостатність — військову, економічну та соціальну, підкреслюючи, що мета цього курсу — відчутні позитивні зміни в житті кожного українця [17]. Аналогічну позицію висловив і Андрій Сибіга, закликавши до зміцнення самодостатності як України, так і Європи [18].

Відповідно, на сьогоднішній день вектор державної політики чітко орієнтований на побудову самодостатньої держави, в основі якої лежить передусім сектор безпеки й оборони. Згідно з оновленим рейтингом Global Firepower Index, станом на середину 2025 року Україна посідає 20-те місце

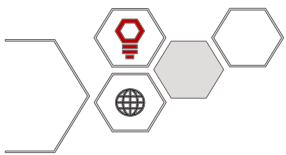
серед найсильніших армій світу. Аналітики ресурсу зазначають, що на піку своєї військової потужності, за підтримки Заходу, Україна змогла досягти 15-го місця у світовому рейтингу армій. Однак у подальші роки, на фоні ослаблення західної допомоги, зміни політичного ландшафту Європи та адміністрації США, ця позиція дещо знизилася. Незважаючи на це, країна зберігає міцні позиції в ТОП-20 армій світу. Аналітики підкреслюють, що навіть у складних умовах війни з росією, яка триває з 2022 року, Україна продовжує демонструвати високий рівень обороноздатності та адаптації, зберігаючи стратегічну актуальність на глобальній арені [19]. У порівнянні з 2014 роком, коли Україна посідала 21-ше місце у світовому рейтингу військової потуги за версією Global Firepower, за понад одинадцять років постійної російської агресії її позиція в цьому індексі неодноразово змінювалась. Україна то підіймалась у рейтингу, демонструючи зміцнення обороноздатності, то опускалась через складну безпекову та економічну ситуацію. Однак згідно іншим індексом, Глобальним індексом мілітаризації, за даними за 2022–2024 роки, Україна стала наймілітаризованішою державою у світі. У порівнянні з 2014 роком, коли на момент початку повномасштабної російської агресії країна займала 13-тє місце [20], спостерігається суттєвий прорив, пов'язаний із загальнонаціональною переорієнтацією на військову стратегію та мобілізацію ресурсів на забезпечення обороноздатності. Обидва індекси — Global Firepower Index (GFP) та Global Militarization Index (GMI) — оцінюють військову складову держави, але з принципово різних позицій. GFP зосереджений на вимірюванні реального військового потенціалу країни, аналізуючи кількість техніки, особового складу, фінансування, логістику та географічні чинники. Натомість GMI оцінює рівень мілітаризації суспільства — тобто, яку частину економічних і соціальних ресурсів держава витрачає на армію, порівнюючи витрати на оборону з ВВП, обсягом населення, охороною здоров'я й освітою. Таким чином, GFP показує силу армії, а GMI — міру

пріоритетності армії для державної політики та її співвідношення з іншими сферами.

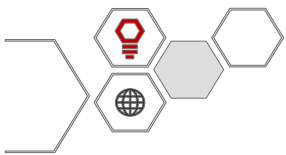
Головним чинником послідовного посилення обороноздатності України та переходу окремих секторів економіки на воєнні рейки стала перманентна агресія РФ, в умовах якої держава щороку нарощувала обсяги оборонних видатків. Так, наприклад, видатки зведеного бюджету на оборону з початком гібридної війни рекордно зросли з 14,8 млрд грн у 2013 р. до 27,4 млрд грн у 2014 р. або на 84,3% більше. Водночас час сукупні видатки збільшилися лише на 3,4% (з 505,8 млрд грн у 2013 р. до 523,1 млрд грн у 2014 р.). У 2015 р. видатки на оборону й надалі ще більш стрімко зросли до 52,0 млрд грн або на 90,1% більше 2014 р. У той час видатки зведеного бюджету зросли на 30,0% (з 523,1 млрд грн у 2014 р. до 679,9 млрд грн у 2015 р.). Надалі ріст видатків на оборону уповільнився. У 2016 р. вони становили 59,4 млрд грн (+14,1% до 2015 р.), у 2017 р. – 74,4 млрд грн (+25,3% до 2016 р.) і профінансовані в 2018 р. на рівні 97,0 млрд грн (+30,5% до 2017 р.) [21]. Крім того, За даними Стокгольмського міжнародного інституту досліджень проблем світу (SIPRI), військові витрати України зросли на 72% з 2014 року та у 2021 році військові витрати вже становили 5,9 мільярда доларів, що дорівнювало 3,2% ВВП [22].

За підрахунками українського експерта О. Коваленко, 2014 року сума, яку Україна витратила на оборону, становила приблизно 1 млрд 370 млн дол. За тодішнім курсом валют це дорівнює приблизно 15 млрд грн. 2015 року – понад 1 млрд 910 млн дол. (за тодішнім курсом – понад 40 млрд грн); 2016 року – 2 млрд 110 млн дол.; 2017 року – 2 млрд 650 млн дол.; 2018 року – 3 млрд 200 млн дол.; 2019 року – понад 4 млрд дол.; 2020 року – понад 5 млрд 200 млн дол [23]. Натомість фахівці аналітичного порталу «Слово і діло» зауважили, що у 2011 році на військові витрати заклали вже 11,5 млрд грн. У наступні три роки сума збільшувалася, а з вторгненням росіян на Донбас та анексією Криму у 2014 році стався суттєвий стрибок: у 2015 році сума видатків на оборону

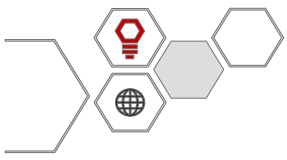
зросла втричі – до 45,8 млрд грн. З 2016 до 2019 року видатки на безпеку продовжували зростати, і перевищили 100 млрд грн. У 2020 році на оборону виділили 118 млрд грн, у 2021 – 121,5 млрд грн [24].

Паралельно із укріпленням власного ВПК за рахунок українського бюджету також осторонь не залишились ключові суб'єкти євроатлантичної спільноти, з якими Україна вибудовувала партнерські та стратегічні відносини станом на початок 2022 р. Варто додати, що з 2014 року, від початку російської агресії й до повномасштабного вторгнення, найбільшими фінансовими донорами України у сфері підтримки сектору військово-промислового комплексу були Сполучені Штати Америки, Канада та Велика Британія. Окремі напрями також підтримувалися країнами Європейського Союзу, однак переважно ця допомога здійснювалася в межах співпраці Україна – НАТО. Так, наприклад, Сполучені Штати Америки, згідно з офіційними даними, з 2014 року по 2021 включно надали Україні понад 2,7 мільярда доларів у вигляді безпекової допомоги для нарощування спроможностей українських сил, включно з більш ніж 650 мільйонами доларів лише у 2021 році [25]. Щодо ЄС, то як було слушно зауважено у звіті Палати громад парламенту Великої Британії [26] Україна впродовж 2014–2021 років залишалася пріоритетним партнером для Європейського Союзу, однак підтримка ЄС здебільшого була зосереджена на політичних реформах та економічному розвитку через Угоду про асоціацію та поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі. Безпековий компонент обмежувався діяльністю Консультативної місії ЄС, яка займалася реформою цивільного сектору безпеки. Водночас питання військової реформи та посилення обороноздатності України перебували головним чином у сфері відповідальності НАТО, а також реалізовувалися через двосторонню співпрацю з окремими союзниками, зокрема Великою Британією, Канадою та США.

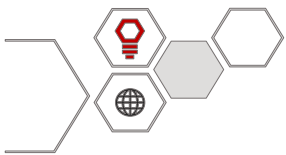
Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну ситуація з фінансуванням сектору оборони істотно змінилася як усередині країни, так і серед партнерів та союзників України в межах євроатлантичної спільноти. Так, у 2022 році на національну безпеку і оборону України за загальним та спеціальним фондами державного бюджету фактично спрямовано 1 536,6 млрд гривень, або 32,5 відсотка валового внутрішнього продукту [27]. Станом на 31 грудня 2023 року видатки на фінансування сектору безпеки і оборони України за загальним та спеціальним фондами державного бюджету з урахуванням державних гарантій становили 2 520,3 млрд грн або 39% очікуваного валового внутрішнього продукту. Це на 982,8 млрд грн або на 63,9% більше, ніж у 2022 році. Зазначені обсяги видатків будуть уточнені за результатами річного звіту [28]. Станом на 31 грудня 2024 року видатки на фінансування сектору безпеки і оборони України за загальним та спеціальним фондами державного бюджету з урахуванням державних гарантій становили 2 975,0 млрд грн або 38,9% очікуваного валового внутрішнього продукту. Це на 326,1 млрд грн або на 12,3% більше, ніж у 2023 році. Зазначені обсяги видатків будуть уточнені за результатами річного звіту [29].

Варто наголосити, що частина зазначених коштів, передусім у межах спеціального фонду, формувалася за рахунок міжнародної фінансової допомоги. Українські партнери та союзники по євроатлантичній спільноті, враховуючи безпрецедентний масштаб агресії РФ, розгорнули надання такої ж безпрецедентної фінансової підтримки. Її обсяги суттєво перевищують ті рівні макроекономічної допомоги, які надавалися Україні в період 2014–2021 років. За офіційними даними, від початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року Сполучені Штати Америки надали 66,9 мільярда доларів військової допомоги, а від початку первинного вторгнення РФ у 2014 році — загалом близько 69,7 мільярда доларів військової допомоги [30]. Зі сторони Європейського Союзу, за офіційними даними, станом на початок 2025

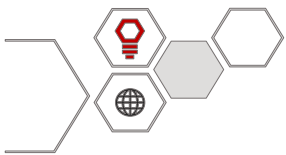
року воєнна допомога Україні оцінюється у 59,6 мільярда євро, наданих ЄС та державами-членами [31]. Мало того, як зазначено в Ukraine Support Tracker Інституту Кіля, у березні–квітні 2025 року, коли Сполучені Штати не виділили нових пакетів допомоги, європейські країни, навпаки, збільшили підтримку. У результаті Європа вперше з червня 2022 року випередила США за загальним обсягом воєнної допомоги, який сягнув 72 млрд євро проти 65 млрд євро зі сторони США [32]. Таким чином, після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну структура зовнішньої воєнної допомоги набула відносно збалансованого характеру: Сполучені Штати Америки та Європейський Союз (разом із державами-членами) забезпечують підтримку України у більш-менш пропорційних обсягах.

Аналізуючи наступний аспект дослідження, пов'язаний із розвитком оборонних технологій в Україні після початку повномасштабного вторгнення, доцільно зробити попереднє зауваження. Слід відзначити, що технологічна модернізація української армії розпочалася передусім за підтримки партнерів та союзників України по євроатлантичній спільноті ще у 2014 році. Українські дослідники Джус О.А. та Проховник П.М. ґрунтовно у межах своїх дисертаційних досліджень проаналізували питання міжнародного військового співробітництва Збройних Сил України в роки російської агресії (2014–2021 рр.) [33] та його роль у забезпеченні державного суверенітету України [34]. Дослідники підсумували загальні результати восьмирічного співробітництва України та євроатлантичних партнерів в умовах гібридної війни РФ проти України, вказавши на наступні ключові факти. Був узгоджений курс між Україною та країнами-членами НАТО – Польщею та Литвою, щодо посилення синергії зусиль з міжнародного політичного та військового співробітництва, організації спільної високопрофесійної військової бригади імені князя Костянтина Острозького. У вересні 2014 р. у Варшаві керівники урядів трьох держав – Литви, Польщі та України підписали «Угоду щодо створення спільної

військової частини» – «ЛитПолУкрбриг». Утворення регіонального альянсу – «Люблінського трикутника», першим кроком якого стало військове зближення трьох держав. На фоні дискусій у перші роки російсько-української війни щодо доцільності постачання Україні летальної зброї – Литва, першою з країн світу, надала свої боєприпаси ЗС України (вересень 2016 р. – 150 тон набоїв для стрілецької зброї). Також О. Джус та П. Проховик слушно вказали на особливу роль тренувальних навчальних місій країн-партнерів як важливого напрямку міжнародного військового співробітництва у роки війни. Особливу увагу у дослідженнях зосереджено на очолюваній США тренувальній місії «JMTG-U» (Об'єднана багатонаціональна навчальна група Україна), яка розпочалася у березні 2015 р., а також канадській місії «UNIFIER» та британській «ORBITAL». Дві дружні до України держави – Польща і Литва також зробили внесок у ці навчальні зусилля, головним чином через «JMTG-U», а також на двосторонній основі. Інструктори Північноатлантичного альянсу до початку повномасштабного вторгнення військ РФ в Україну у лютому 2022 р. проводили навчання військовослужбовців ЗС України відповідно до стандартів НАТО. Тренувальні місії відіграли значну роль у покращенні бойових та оперативних спроможностей українських військ (сил) та прискорили процес реформування ЗС України.

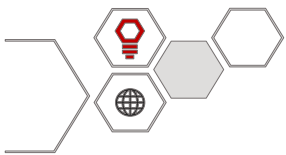
Після початку повномасштабного вторгнення та трьох років кривавої війни зовнішня підтримка набула безпрецедентних масштабів і стала ключовим чинником збереження обороноздатності України. Крім того, Україна вдосконалила власний військово-промисловий комплекс і налагодила виробництво різних типів озброєнь, однак значна частина потреб оборонного сектору покривається за рахунок зовнішніх ресурсів та міжнародної допомоги. Так, на початку 2025 року Президент Володимир Зеленський офіційно заявив, що 30% потреб Збройних сил України сьогодні покриває вітчизняне

виробництво [35]. В цьому контексті коротко перерахуємо основні напрямки технологічного та виробничого прориву Україні у сфері оборонних технологій:

1. Різні типи дронів. Найбільш помітним досягненням України є зростання її дровоної індустрії, яка у 2024 році виготовила майже 2 мільйони безпілотників. Виробництво Україною двох мільйонів дронів на рік перевищує показники будь-якої держави-члена НАТО, включно зі Сполученими Штатами Америки чи росією, із наявною спроможністю створювати чотири мільйони дронів щорічно. Фінансування виробництва передових безпілотників із системою FPV (first-person view) та дронів-перехоплювачів здійснюватиметься через українські тендери в межах «Дровоної коаліції», яка об'єднує шістнадцять держав-членів НАТО у форматі Контактної групи з оборони України («Рамштайн») [36]. Загалом, як зазначають експерти, Україна першою у світі інституціалізувала «Сили безпілотних систем» як окремий рід військ. Крім того, у фронтових підрозділах почали формуватися спеціалізовані команди як ініціативи «знизу-вгору». Ці групи інтегрують безпілотні системи в бойові операції, забезпечуючи підтримку військовослужбовців шляхом постачання найновіших технологічних розробок на поле бою та навчання їхньому застосуванню. Згідно зі звітом Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS), такі зміни суттєво трансформують інституційний ландшафт українських збройних сил, дозволяючи їм адаптуватися до швидких інноваційних процесів і підвищуючи стійкість у протистоянні технологічним досягненням противника [37].

2. Бронетехніка. Україна здатна виробляти сучасні танки та бронемашини кількох модифікацій. До них належать Т-64БМ «Булат» — модернізована версія радянського Т-64Б, що використовується з 2022 року; Т-84У «Оплот», який також застосовується на фронті; новітній «Оплот-2М» без російських компонентів, вперше продемонстрований у 2024 році; а також дослідний зразок Т-84-120 «Ятаган», адаптований під натівські боєприпаси.

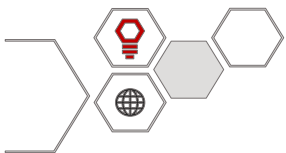
Крім того, український ВПК налагодив виробництво бронетранспортерів БТР-4Е та легших броньованих машин, зокрема «Новатор-2» і «Варта-2», серійне виробництво яких стартувало у 2024 році [38].

3. Артилерія. Україна також значно збільшила внутрішнє виробництво артилерійських і мінометних боєприпасів. У період між 2023 та 2024 роками обсяги виробництва зросли на 150 відсотків — з 1 мільйона пострілів на рік до 2,5 мільйона [39]. Україна розпочала виробляти снаряди калібру 155мм. Про роботу над початком виробництва 155 мм снарядів в Україні стало відомо на початку червня 2023 року. Тоді про це повідомила речниця концерну «Укроборонпром» Наталія Сад під час брифінгу «Виробництво озброєння та техніки для потреб Сил безпеки та оборони України» [40].

4. Цифрове командування й управління боєм — DELTA. Це бойова цифрова екосистема, яка створює технологічну перевагу українського війська: дозволяє бачити поле бою в реальному часі, планувати операції та обмінюватись інформацією в межах підрозділу, бригади, угруповання, а за потреби — і з союзниками [41; 42].

5. Багатошарова ППО з інтеграцією західних систем. IISS проаналізув еволюцію української наземної ППО, яка зберегла стійкість проти масованих ударів і постійно адаптується [43].

6. Електронна боротьба (РЕБ). Одним із визначальних елементів високотехнологічності Збройних Сил України стала електронна боротьба (РЕБ), що з 2022 року перетворилася на системну спроможність. Дослідження аналітиків Royal United Services Institute (RUSI) фіксують «надзвичайно конкурентне середовище РЕБ» на українському театрі воєнних дій та підкреслюють постійну адаптацію ЗСУ до нових форм завад і засобів придушення сигналу з боку росії. Власне, на основі українського досвіду вже формуються доктринальні рекомендації для НАТО, оскільки союзники вперше

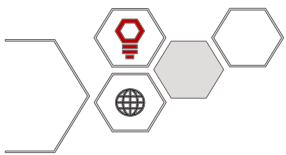

зіштовхнулися з такою щільністю застосування РЕБ у поєднанні з масовим використанням дронів [44].

7. Унікальний бойовий досвід і професіоналізм. Одним із ключових результатів війни стало формування в Україні унікального бойового досвіду та високого рівня професіоналізму військовослужбовців. За спостереженнями західних експертів, українські військові не лише засвоїли натівські стандарти, але й почали впливати на них, передаючи власний досвід сучасної високотехнологічної війни союзникам. Зокрема, у матеріалі Business Insider відзначається, що українські бійці, які пройшли підготовку в межах британської програми Operation Interflex, часто діляться практичними навичками із західними інструкторами, котрі не мали досвіду масштабних бойових дій, і таким чином фактично стають для них вчителями на полі бою [45].

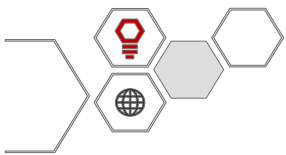
Попри суттєві зрушення, Україна й надалі покладається на зовнішню допомогу приблизно для 70% номенклатури озброєнь і стикається з бар'єрами для розширення власних спроможностей: значна частина вітчизняних систем базується на імпортних компонентах і залежить від зовнішніх ланцюгів постачання; внутрішніх потужностей для виробництва зенітних ракетних систем наразі недостатньо; зберігається залежність від китайських компонентів для БПЛА та засобів РЕБ, постачання яких обмежується. Окремою критичною вразливістю залишається розвідпідтримка США: попри наявні національні активи та відчутний прогрес у використанні високоточного озброєння, втрата американських сенсорних і аналітичних можливостей означала б зниження загальної спроможності збирати й опрацьовувати інформацію поля бою [46].

Західна допомога при цьому також є сегментованою, і у випадку залежності від політичних рішень у США Європа суттєво обмежена у своїх можливостях у воєнній сфері. Так, зокрема, у звіті Кільського інституту

«Ukraine Aid: How Europe can replace US support» (березень 2025) відзначається, що у сфері виробництва озброєнь Європі буде складно заповнити деякі прогалини, які залишаються після Сполучених Штатів — особливо щодо реактивної артилерії (наприклад, HIMARS) та далекобійних зенітних систем (наприклад, Patriot). Європейські аналоги, такі як франко-італійська система SAMP/T, дійсно існують, проте нарощування виробничих потужностей потребуватиме років. Тимчасовим рішенням є закупівля цих систем за кордоном, як це вже роблять окремі європейські держави для своєї реактивної артилерії, придбаваючи південнокорейські K239 Chunmoo та ізраїльські PULS (EuroPULS). Паралельно критично важливим є прискорений розвиток альтернативних розвідувальних та супутникових комунікаційних спроможностей, аби зберегти стратегічну перевагу України у разі скорочення підтримки з боку США [47].

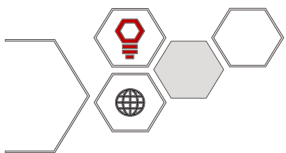
Крім того, починаючи з 2024 року простежується тенденція до створення спільних підприємств у сфері оборонної промисловості між Україною та країнами Європейського Союзу, що стало якісно новим етапом інтеграції у воєнно-промисловій сфері. Показовим у цьому контексті є укладення домовленості з Данією щодо фінансування виробництва українських озброєнь, запуск виробництва бойових машин піхоти Lynx компанією Rheinmetall на території України, а також оголошення Європейською комісією механізму підтримки спільних оборонних проєктів. Сам факт створення подібних підприємств можна вважати революційним явищем, що свідчить про поступову, але системну інтеграцію оборонно-промислового комплексу України з воєнно-промисловим комплексом Європейського Союзу [48; 49; 50]. Тим не менш слід погодитися з європейськими експертами, які подають критичний аналіз зрілості європейсько-українського співробітництва у сфері ВПК. А саме, оборонно-промислова співпраця між ЄС та Україною перебуває лише на початковому

етапі, здебільшого у відносно простих сферах, таких як обслуговування, ремонт і експлуатація. Це дозволяє європейським та міжнародним компаніям переходити від простого постачання озброєнь до створення локальних виробничих ланцюгів, необхідних для їхнього утримання та розвитку. Таким чином, надання чи продаж військової техніки стає основою для більш структурованої співпраці у сфері оборонної промисловості. Політична логіка для держав ЄС очевидна: поєднати цей процес із євроінтеграцією України та водночас забезпечити вигоду від кооперації для компаній обох сторін [51].

В кінці аналізу слід зупинитися на ще одному важливому аспекті, що формує геополітичний імідж України, — досвіді національного спротиву. Саме він став не лише фундаментом стійкості українського суспільства перед обличчям повномасштабної агресії, але й перетворився на потужний символ демократичної відданості та мобілізаційної спроможності держави. Цей досвід поєднує як організовані дії Збройних Сил, так і широку участь громадянського суспільства, волонтерського руху та територіальної оборони, що у сукупності створило унікальний прецедент сучасної війни опору. Основними уроками з досвіду України, які варто взяти до уваги під час формування системи забезпечення національної стійкості в сучасних демократичних державах, є такі:

1. Координація. Важливо забезпечити чіткий розподіл відповідальності та алгоритмів дій під час кризового реагування.
2. Надійність інститутів. Державні інститути мають залишатися стійкими й забезпечувати безперервність критичних функцій навіть у кризових умовах, при цьому демократичні цінності повинні зберігатися незмінними.
3. Експертні мережі та навчання. Розвиток експертних спільнот і регулярні тренування для сектору безпеки й населення підвищують готовність до широкого спектра загроз та формують культуру безпеки.

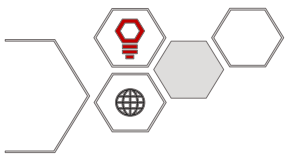

4. Оцінка ризиків. Необхідне системне вдосконалення міжвідомчої взаємодії та аналітичних інструментів для об'єктивної оцінки загроз критичній інфраструктурі й стратегічним галузям.

5. Гнучка система реагування. Система кризового управління має діяти за схожими принципами як у мирний час, так і під час війни, забезпечуючи безперервність урядування та мобільність.

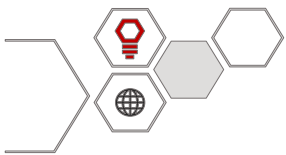
6. Унікальна роль суспільства. Базові вимоги НАТО важливі, проте український досвід довів, що саме громадянське суспільство відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості, виконуючи завдання, які тимчасово можуть випадати з поля зору держави, зосередженої на обороні [52].

Згідно з дослідженнями українських фахівців та науковців, які аналізують історію концепту «національної стійкості» у контексті взаємодії з євроатлантичної спільнотою, процес її рецесії в Україні відбувався паралельно з формуванням єдиної концепції стійкості в НАТО, починаючи з Бухарестського саміту 2008 року. Варто наголосити, що формування сучасної концепції національної стійкості в рамках Альянсу відбувалося під впливом динамічних змін безпекового середовища та появи нових типів загроз. Початковий етап цього процесу можна простежити саме з 2008 року, коли було визнано необхідність комплексного підходу до безпеки, що виходить за межі суто військових аспектів. Цей період характеризувався поступовим усвідомленням важливості цивільної готовності та стійкості критичної інфраструктури для забезпечення ефективної оборони. Фактично численні кібератаки 2013–2014 років, об'єктом яких була Україна, стали каталізатором змін у підходах НАТО до забезпечення національної стійкості, адже вони виявили вразливість державних інституцій та критичної інфраструктури перед кіберзагрозами і спонукали Альянс переглянути свої підходи до кібербезпеки, визнавши її одним із ключових аспектів національної безпеки [53].

Вищезазначені факти та емпіричний матеріал свідчать, що синергія взаємодії України з євроатлантичною спільнотою у сфері створення спільних оборонно-промислових проєктів пройшла складну еволюцію. Починаючи з 2014 року, в умовах початкової фази російської агресії, Україна переважно за рахунок власних фінансових ресурсів формувала боєздатну армію, одночасно отримуючи консультаційну, технічну та навчальну підтримку від західних партнерів. Попри надання американської безпекової допомоги, її обсяги у цей період залишалися відносно обмеженими й не йшли в жодне порівняння з масштабами підтримки після лютого 2022 року. Високі оборонні витрати протягом 2014–2022 років стали значним тягарем для українського бюджету, проте саме вони забезпечили створення армії, здатної чинити ефективний опір російським військам у перші тижні повномасштабного вторгнення. Цей фактор не лише спричинив стратегічний зрив планів РФ, але й створив передумови для успішних контратак і контрнаступальних операцій, які відбувалися надалі.

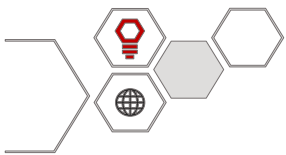
Важливим чинником формування обороноздатності України в період 2014–2022 років стала західна методологія — як цілісний підхід, що включав не лише постачання окремих озброєнь, але й обмін досвідом, стратегічними настановами, інформаційною підтримкою та інституційними практиками. Хоча для більшості партнерів і союзників по євроатлантичній спільноті у цей період масштабна військова чи фінансова допомога не була пріоритетом, Україна змогла за рахунок синергетичного поєднання західної методології та власного досвіду протидії гібридній війні здійснити суттєву модернізацію своєї армії. Цей поступ відбувався на тлі постійного зовнішнього тиску з боку РФ та був суттєво недооцінений агресором у момент початку повномасштабного вторгнення, що частково зумовило неефективність початкових наступальних дій РФ.

Після 2022 року США, Канада, Велика Британія та Європейський Союз, об'єднавшись у рамках різних форматів співпраці, включно з Контактною групою з питань оборони України («Рамштайн»), започаткували новий етап координації військової допомоги. За більш ніж три роки війни Україна не лише суттєво збільшила власні оборонні видатки та розгорнула сучасне виробництво озброєнь, а й отримала масштабну зовнішню підтримку, що дозволило зберегти баланс між самодостатністю та інтеграцією із західними союзниками. Важливим індикатором для розгортання глобальної підтримки України з боку міжнародних партнерів стала демонстрована стійкість українського народу, армії та суспільства у перші місяці повномасштабної війни. Саме впродовж лютого — квітня 2022 року Україна змогла не лише стримати наступ російських військ, але й мобілізувати внутрішні ресурси під тиском масштабної військової агресії. Цей факт суттєво змінив сприйняття України серед союзників і став переломним моментом у формуванні більш глибокої та системної підтримки. Саме з цього часу почалося створення інституційних механізмів військово-політичної допомоги, зокрема формату Контактної групи з питань оборони України («Рамштайн»), що став ключовим елементом координації зусиль західних держав.

Тривала взаємодія України з євроатлантичними партнерами сприяла тому, що країна змогла модернізувати Збройні сили відповідно до стандартів НАТО, налагодити випуск сучасних високотехнологічних систем та поступово перейти до глибшої інтеграції у воєнно-промисловій сфері. Сьогодні цей процес фактично набуває ознак формування спільного оборонно-промислового комплексу, що поєднує ресурси, досвід та технології України й держав Європейського Союзу.

Унікальність українського досвіду полягає не лише в масштабах воєнної мобілізації чи в отриманні безпрецедентної зовнішньої допомоги, а й у трансформації самої логіки відносин між державою, суспільством та

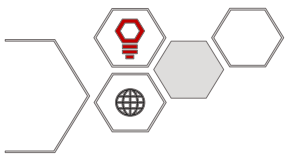

міжнародними партнерами. Досвід війни показав, що саме суспільна солідарність і здатність громадянського сектору взяти на себе частину функцій держави стали ключовими елементами стійкості. Для євроатлантичної спільноти цей приклад став важливим сигналом: концепція «національної стійкості» не може обмежуватися лише військовим виміром чи інституційними рамками, вона вимагає широкої інклюзивності, коли залучені громади, бізнес і неурядові організації. Таким чином, Україна фактично запропонувала практичний зразок модернізованого підходу до безпеки, який виходить за рамки класичних моделей НАТО і враховує критичну роль суспільного чинника.

Ще одним важливим висновком є те, що багаторічне протистояння з росією стимулювало Україну стати лабораторією нових воєнних технологій та організаційних рішень, які вже сьогодні формують нові стандарти для партнерів. Масове використання безпілотних систем, швидка адаптація до електронної боротьби, розбудова цифрового командування (наприклад, DELTA) — усе це не просто відповіді на актуальні виклики, а створення фундаменту для трансформації воєнної науки та практики на глобальному рівні. Відповідно, результати дослідження вказують на те, що стратегічне значення України виходить за межі регіонального виміру: вона стає виробником нових концепцій і технологій, які в майбутньому визначатимуть євроатлантичну безпеку в цілому.

Висновки.

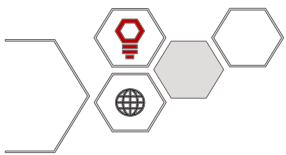
Роль євроатлантичної спільноти в забезпеченні самодостатності українського оборонно-промислового комплексу виявилася визначальною. Саме завдяки політичній та фінансовій підтримці, спільним проектам і технологічному обміну вдалося створити умови для інтеграції українського виробництва у ширший європейський та євроатлантичний простір. Це співробітництво забезпечило не лише оперативне постачання зброї та

ресурсів, а й дало поштовх до глибшої структурної модернізації оборонної сфери України.

Разом із тим, досвід України свідчить, що навіть у складних умовах війни держава здатна формувати власну інноваційну модель стійкості, яка поєднує модернізовану армію, унікальні оборонні технології та винятковий досвід національного спротиву. Це не лише підтвердило ефективність внутрішньої мобілізації ресурсів, а й продемонструвало здатність України виступати суб'єктом міжнародних безпекових трансформацій. Війна стала каталізатором як геополітичної та євроатлантичної інтеграції України, так і модернізації самої держави в оборонному та інституційному вимірах. Сформована в цих умовах модель оборонної самодостатності й водночас відкритості до міжнародного партнерства може розглядатися як один із новітніх прикладів синтезу національних і наднаціональних безпекових стратегій.

З огляду на поточні геополітичні реалії та проаналізовану динаміку міжнародної підтримки, Україні доцільно посилювати стратегічну взаємодію саме з країнами Європейського Союзу, які демонструють готовність до тривалої фінансової, політичної та військово-технічної підтримки. Події останнього року — включаючи зростаючу міжнародну ізоляцію РФ, посилення її співпраці з авторитарними режимами (Іран, Північна Корея, Білорусь), а також внутрішньополітичні зміни у США — вказують на геополітичний та затяжний характер конфлікту. У цьому контексті роль ЄС, а також Великої Британії як елементу європейської системи безпеки, набуває особливого значення. Водночас не варто переоцінювати перспективи автономного «європейського оборонного суверенітету», адже історично система безпеки Європи формувалася як частина ширшого євроатлантичного простору, в який інтегрується й Україна. Саме синергетична модель співпраці з усіма суб'єктами євроатлантичної спільноти — США, Канадою, Великою

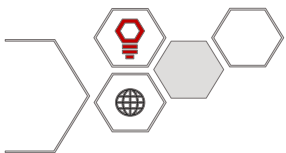

Британією, ЄС та іншими державами Західного світу — має стати основою для довгострокової зовнішньої стратегії України в умовах війни на виснаження.

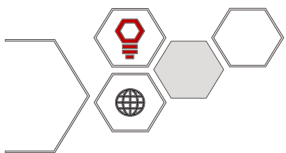
З урахуванням вищевикладеного, перспективи подальших досліджень мають враховувати не лише загальні тенденції трансформації міжнародного порядку, а й специфіку історичного формування єдиної або фрагментованої позиції суб'єктів євроатлантичної спільноти щодо України. Доцільним видається моделювання геополітичної позиції України в межах цього простору, аналіз форматів регіональної кооперації, а також вивчення механізмів впливу на зовнішню політику окремих держав (США, Німеччини, Франції, Великої Британії, Канади тощо), зокрема в контексті їхніх відносин із РФ. Розуміння цих механізмів дозволить прогнозувати оптимальні сценарії побудови європейської архітектури безпеки, що враховуватимуть нові геополітичні реалії. Особливе значення має дослідження цивілізаційного транзиту України, який відбувається в умовах геостратегічного поділу Євразії на авторитарний та демократичний блоки. У цьому контексті Україна виступає не лише як об'єкт зовнішньої політики, а як активний агент формування нової конфігурації безпеки, що потребує подальшого наукового осмислення в міждисциплінарному полі.

Список використаних джерел

1. Рафальський О. Формування нового світопорядку: регіональні імперативи та виклики / О. Рафальський // Політичні дослідження / Political Studies. — 2025. — № 1(9). — С. 7–37. — DOI: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2025-1-1>
2. Гедікова Н. Новий світовий порядок і роль у ньому України / Н. Гедікова // Політикус. — 2023. — № 4. — С. 31–36. — DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.5>

3. Наумкіна Н., Каменчук К. Сучасний світопорядок в системі політичних відносин / Н. Наумкіна, К. Каменчук // Політикус. – 2023. – № 1. – С. 37–40. – DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-1.6>
4. Буряченко О. Формування нової глобальної системи безпеки як необхідність в умовах нових викликів та загроз: Роль України (частина перша) / О. Буряченко // Проблеми політичної історії України. – 2024. – № 55. – С. 241–247. – DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.55.30>
5. Ільницький В., Тельвак В., Талалай Ю. Сучасна російсько-українська війна на шпальтах «The British Army Review» (2022–2024) / В. Ільницький, В. Тельвак, Ю. Талалай // Problems of humanities. History. – 2024. – С. 130–146. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.12>
6. Івасечко О., Гасин Р. Міжнародна співпраця НАТО в галузі оборонних інновацій / О. Івасечко, Р. Гасин // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. – 2024. – Вип. 55. – С. 300–306. – DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.55.36>
7. Гурковський V., Romanenko E., Koval V., Mytchenko S., Voytsehovskiy R., Pnitskiy S. Форсайт-дослідження у сфері безпілотних авіаційних комплексів, засобів протиповітряної оборони, ракетного озброєння та технологій штучного інтелекту для оборонної стратегії України // Social development and Security. – 2025. – Т. 15, № 3. – С. 67–82. – DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.3.8>
8. Назаров М. Національна стійкість України: від концептуальних засад до практичної реалізації / М. Назаров // Політикус. – 2020. – № 2. – С. 64–69. – DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020-2-64-69>
9. Резнікова О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища (НІСД) [Електронний ресурс] / О. Резнікова. – 2022. – DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-book.2022.01>
10. Хома Н. Національна стійкість: зміст та стратегія забезпечення в умовах війни та повоєнного відновлення / Н. Хома // Вісник Маріупольського

державного університету. Серія: Історія. Політологія. – 2024. – Т. 14, № 38. – С. 119–128. – DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-14-38-119-128>

11. Явір В. До концепту етнонаціональної стійкості / В. Явір // Правова держава. – 2022. – Вип. 33. – С. 551–559. – DOI: <https://doi.org/10.33663/1563-3349-2022-33-551-559>

12. The Belfer Center for Science and International Affairs. Advancing in Adversity: Ukraine's Battlefield Technologies and Lessons for the U.S. [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.belfercenter.org/publication/advancing-adversity-ukraines-battlefield-technologies-and-lessons-us> (дата звернення: 08.06.2025).

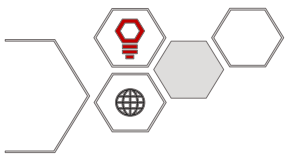
13. McGee L. Ukraine's Arms Industry Is the Wild West [Електронний ресурс] / L. McGee // Foreign Policy. – 2025. – Режим доступу: <https://foreignpolicy.com/2025/06/26/ukraine-war-arms-investment-missiles/> (дата звернення: 08.06.2025).

14. Schmid J., Mueller E. E. What the Pentagon Might Learn from Ukraine About Fielding New Tech [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.rand.org/pubs/commentary/2025/02/what-the-pentagon-might-learn-from-ukraine-about-fielding.html> (дата звернення: 08.06.2025).

15. Goodwin R., Hamama-Raz Y., Leshem E., Ben-Ezra M. National resilience in Ukraine following the 2022 Russian invasion / R. Goodwin, Y. Hamama-Raz, E. Leshem, M. Ben-Ezra // International Journal of Disaster Risk Reduction. – 2023. – Т. 85. – С. 103487. – DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.103487>

16. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Звернення Президента з нагоди Дня Незалежності України [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-z-nagodi-dnya-nezalezhnosti-ukrayini-99705> (дата звернення: 08.06.2025).

17. Інтерфакс-Україна. Свириденко: Наш уряд бере курс на самодостатність – військову, економічну та соціальну [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим

доступу: <https://interfax.com.ua/news/economic/1088449.html> (дата звернення: 08.06.2025).

18. Міністерство закордонних справ України. Андрій Сибіга закликав ЄС до зміцнення самодостатності України та Європи [Електронний ресурс]. – 2025.

– Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/andrij-sibiga-zaklikav-yes-do-zmicnennya-samodostatnosti-ukrayini-ta-yevropi> (дата звернення: 08.06.2025).

19. Global Firepower Index. 2025 Ukraine Military Strength [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=ukraine (дата звернення: 08.06.2025).

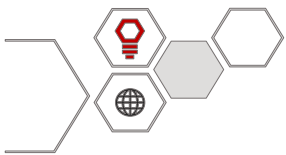
20. Global Militarisation Index. GMI Publications [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <http://gmi.bicc.de/publications> (дата звернення: 08.06.2025).

21. Касперович Ю. В. Фіскальна безпека держави в умовах гібридної війни / Ю. В. Касперович // Економіка та держава. - 2019. - № 2. - С. 64-70. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2019_2_13 (дата звернення: 08.06.2025).

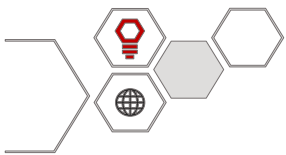
22. SIPRI. World military expenditure passes \$2 trillion for first time [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <https://www.sipri.org/media/press-release/2022/world-military-expenditure-passes-2-trillion-first-time> (дата звернення: 08.06.2025).

23. Коваленко О. Витрати на ЗСУ від 2014 до 2023 року [Електронний ресурс] / О. Коваленко. – 2023. – Режим доступу: <https://tsn.ua/exclusive/yak-zminyuvalisya-vitrati-ukrayini-na-armiyu-za-roki-viyni-vid-2014-roku-do-sogodni-infografika-2395366.html> (дата звернення: 08.06.2025).

24. Слово і Діло. Як змінювалися видатки на оборону за роки незалежності України [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2023/08/25/infografika/finansy/yak-zminyuvalysya-vydatky-oboronu-roky-nezalezhnosti-ukrayiny> (дата звернення: 08.06.2025).

25. U.S. Department of Defense. Fact Sheet on U.S. Security Assistance for Ukraine [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3007664/fact-sheet-on-us-security-assistance-for-ukraine-roll-up-as-of-april-21-2022/> (дата звернення: 08.06.2025).
26. UK Parliament. Military assistance to Ukraine 2014-2021: Research Briefing No. 7135 / UK Parliament. — London: House of Commons Library, 04.03.2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07135/SN07135.pdf> (дата звернення: 08.06.2025).
27. Рада національної безпеки і оборони України. Фінансування безпеки і оборони України у 2022 році склало 1 536,6 млрд гривень, або 32,5 відсотка валового внутрішнього продукту [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6014.html> (дата звернення: 08.06.2025).
28. Рада національної безпеки і оборони України. Понад 1,8 трлн грн: сектор безпеки і оборони України у 2023 році профінансовано у повному обсязі [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6759.html> (дата звернення: 08.06.2025).
29. Рада національної безпеки і оборони України. Рада національної безпеки і оборони України [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/7107.html> (дата звернення: 08.06.2025).
30. U.S. Department of State. U.S. Security Cooperation with Ukraine [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.state.gov/bureau-of-political-military-affairs/releases/2025/01/u-s-security-cooperation-with-ukraine/> (дата звернення: 08.06.2025).
31. The European External Action Service. EU military & defence support to Ukraine [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу:

https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-military-defence-support-ukraine_en (дата звернення: 08.06.2025).

32. Kiel Institute. Ukraine Aid: How Europe Can Replace US Support. Kiel Policy Brief, 186 [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.ifw-kiel.de/publications/ukraine-aid-how-europe-can-replace-us-support-33907/> (дата звернення: 08.06.2025).

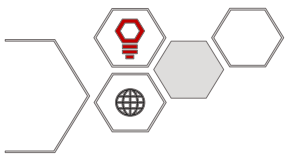
33. Проховник П. Міжнародне військове співробітництво Збройних Сил України в роки російської агресії (2014–2021 рр.): історичний контекст [Електронний ресурс] / П. Проховник. – 2023. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Prokhovnyk_Pavlo/Mizhnarodne_viiskove_spivrobitnytstvo_Zbroinykh_Syl_Ukrainy_v_roky_rosiiskoi_ahresii_2014__2021_rr_i/ (дата звернення: 08.06.2025).

34. Джус О. Міжнародне військове партнерство та його роль у забезпеченні державного суверенітету України [Електронний ресурс] / О. Джус. – 2018. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000762796> (дата звернення: 08.06.2025).

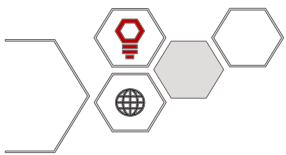
35. Укрінформ. Українське виробництво покриває 30% потреб ЗСУ [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3961919-prezident-ukrainske-virobnictvo-pokryvae-30-potreby-zsu.html> (дата звернення: 08.06.2025).

36. Kuzio T. Ukraine Leads World in Drone Innovation and Production [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу: <https://jamestown.org/program/ukraine-leads-world-in-drone-innovation-and-production/> (дата звернення: 08.06.2025).

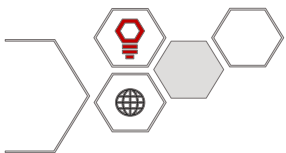
37. Bondar K. Understanding the Military AI Ecosystem of Ukraine [Електронний ресурс] / K. Bondar // CSIS. – 2024. – Режим доступу: <https://www.csis.org/analysis/understanding-military-ai-ecosystem-ukraine> (дата звернення: 08.06.2025).

38. BBC. Explainer: What weapons can Ukraine produce and where does it need help? [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://monitoring.bbc.co.uk/product/b0003eae> (дата звернення: 08.06.2025).
39. U.S. Department of Defense. Fact Sheet on Efforts of Ukraine Defense Contact Group National Armaments Directors [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/4026238/fact-sheet-on-efforts-of-ukraine-defense-contact-group-national-armaments-direc/> (дата звернення: 08.06.2025).
40. Мілітарний. Україна розпочала виробляти снаряди калібру 155 мм [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу: <https://militarnyi.com/uk/news/ukrayina-rozpochala-vyroblyaty-snaryady-kalibru-155-mm/> (дата звернення: 08.06.2025).
41. Міністерство оборони України. Бойова система DELTA впроваджена на всіх рівнях Сил оборони України [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://mod.gov.ua/news/bojova-sistema-delta-vprovadzhen-na-vsih-rivnyah-sil-oboroni-ukrayini> (дата звернення: 08.06.2025).
42. NATO. Battlefield Innovation: Ukraine's DELTA System Paves the Way for Allied Interoperability at CWIX24 [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу: <https://www.act.nato.int/article/delta-system-cwix/>
43. IISS. Ukraine's ground-based air defence: Evolution, resilience and pressure [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.iiss.org/online-analysis/military-balance/2025/02/ukraines-ground-based-air-defence-evolution-resilience-and-pressure/> (дата звернення: 08.06.2025).
44. Watling J. Competitive Electronic Warfare in Modern Land Operations [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: https://static.rusi.org/competitive-electronic-warfare-in-land-operations_1.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 08.06.2025).

45. Baker S. Western trainers who haven't fought anything like the Ukraine war are readying Kyiv's soldiers to fight the Russians. Oddly, it works [Електронний ресурс] / S. Baker // Business Insider. – 2025. – Режим доступу: <https://www.businessinsider.com/how-ukraine-soldiers-trained-uk-soldiers-havent-seen-real-war-2025-8> (дата звернення: 08.06.2025).
46. Brady I., Byman D., McCabe R. Can Ukraine Fight Without U.S. Aid? Seven Questions to Ask [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.csis.org/analysis/can-ukraine-fight-without-us-aid-seven-questions-ask> (дата звернення: 08.06.2025).
47. Kiel Institute. Ukraine Support: Europe largely fills the US aid withdrawal, lead by the Nordics and the UK [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://www.ifw-kiel.de/publications/news/ukraine-support-europe-largely-fills-the-us-aid-withdrawal-lead-by-the-nordics-and-the-uk/> (дата звернення: 08.06.2025).
48. Мілітарний. Rheinmetall запустить в Україні виробництво БМП Lynx [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу: <https://military.com/uk/news/rheinmetall-zapustyt-v-ukrayini-vyrobnytstvo-bmp-lynx/> (дата звернення: 08.06.2025).
49. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. Україна та Данія погодили механізм фінансування виробництва українських озброєнь [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу: <https://mspu.gov.ua/en/news/ukraine-and-denmark-agree-on-a-mechanism-to-finance-the-production-of-ukrainian-weapons> (дата звернення: 08.06.2025).
50. European Commission. EU-Ukraine Defence Forum [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_1193 (дата звернення: 08.06.2025).

51. IRIS. Integrated Arsenals? Mapping Defence Industrial Relations Between Europe and Ukraine [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу: <https://www.iris-france.org/en/integrated-arsenals-mapping-defence-industrial-relations-between-europe-and-ukraine/> (дата звернення: 08.06.2025).
52. Національний інститут стратегічних досліджень. Екосистемний підхід до формування національної стійкості: уроки з досвіду України [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ekosystemnyu-pidkhid-do-formuvannya-natsionalnoyi-stiykosti-uroky-z> (дата звернення: 08.06.2025).
53. Назаров М. Підходи та механізми забезпечення національної стійкості України як складової системи національної безпеки [Електронний ресурс] / М. Назаров. – 2025. – Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/> (дата звернення: 08.07.2025).